

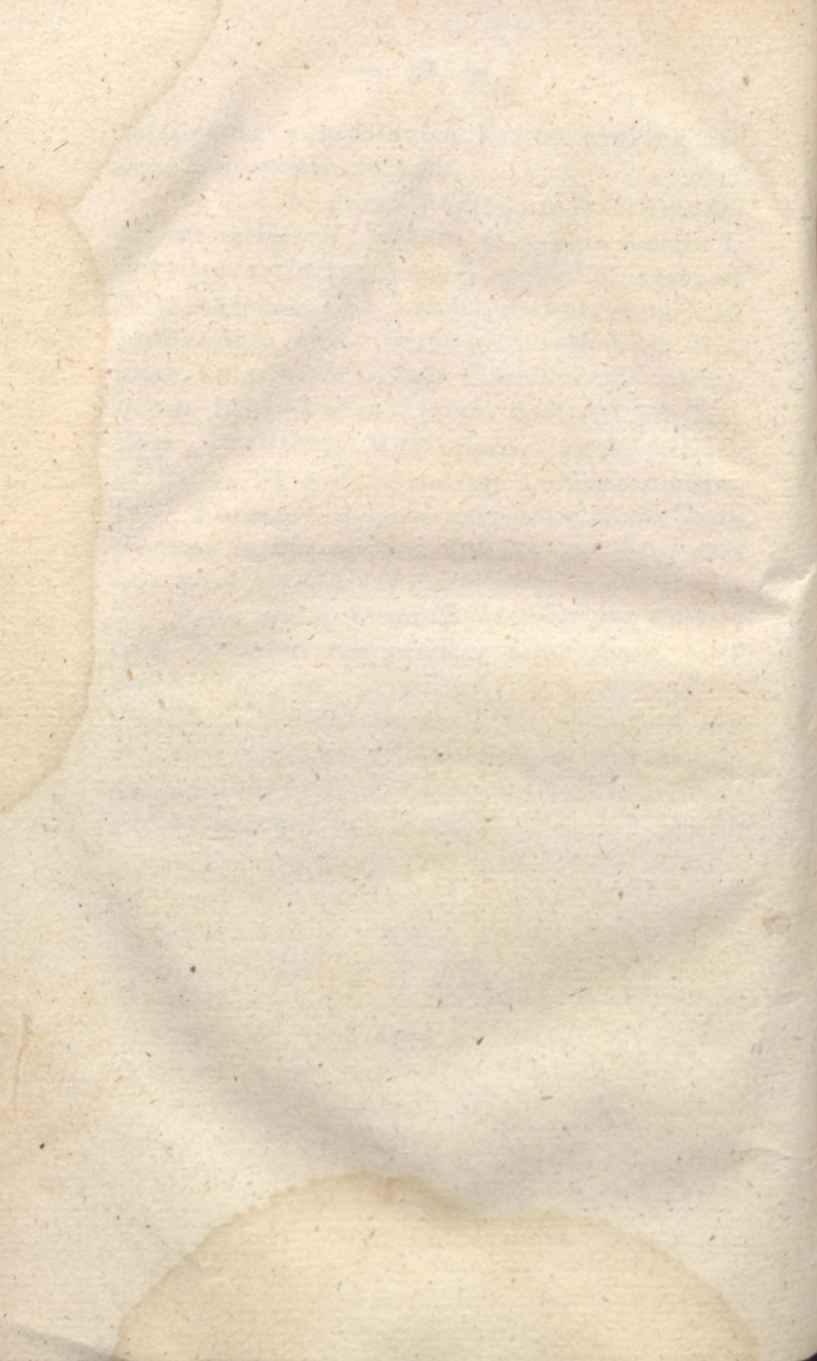
BLA

D. R. V.

854-a; 880-a;

912-a

88

CONTEMPLATIO
RECENSIONIS

IN

VALACHICAM ANTICRITICAM
LITERARIIS EPHEMERIDIBUS VIENNENSIBUS
NRO 7. FEBRUAR, 1816, DIVULGATAE,

B u d a e,

TYPIS REGIAE UNIVERS. HUNGARICAE.

1816.

Inv. 149

B. R. V.

912-a

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem: non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia.

Horatius.

Recensendam assumserat Dominus k. Valachicam Anticriticam, id est, *Animadversiones*, in Recensionem Historiae de origine Valachorum in Dacia, anni 1814. et *Reflexiones*, in Responsum D. Recensentis ad mox dictas Animadversiones, anni 1815. Latino idioma-
te Typis editas; sed quia facilius est ei, cu-
jus id quidem fert indoles, conviciari, quam
maturo iudicio rem incudi reddere, praeter-
missis omnibus, quae praedictae Animadver-
siones et Reflexiones continent, excepto eo
quod ad postpositionem articulorum usu Va-
lachicae linguae solitam pertinet, de quo in-
fra recurret sermo, in immania convitia, et,
ut ita dicam, anathema contra adversarium
prorupit D. Recensens k. praetextu laesae ami-
citiae; eamque ob rem, quo se promptius ex-
pediret, *Denunciatione*, quam literariis Ephem-
eridibus Viennensibus Nro 7. Februar. 1816.
divulgavit, abuti haud excelso animo consti-
tuit. Sic res accidit.

Cum D. Recensentem angerent suo pon-
dere *Animadversiones* in praelaudatam Re-
censionem factae, atque earum auctorem,
utut anonymum, ipsum Revisorem librorum
Valachicorum Budensem esse, expedite de-

cerneret; suum ad praedictas Animadversiones Responsum sive Refutationem in 22 punctis Revisori transmisit. Postea quam hoc Responsum *eruditum* a suis amicis legi, ac etiam describi sivevisset Revisor; quidam inventus est, qui suas *Reflexiones* super eo Responso depromeret, ac typis ederet una cum praelaudato Responso: nec enim citra recitationem de verbo ad verbum *Responsi* satis constantes fore videbantur Reflexiones super eo. Atque hoc est, quod D. Recensens k. *infamem* amicitiae violationem, plenis buccis declamitans, appellat.

Ego vero nego, ac pernego, unquam vel levissimam D. Recensentem inter et Revisorem Budensem interces sisse amicitiam. Nam quando, quaeso, hanc arctam et sanctam amicitiam, quam perviolatam fuisse per Revisorem, expostulat D. Recensens k. inivit D. Recensens cum Revisore? An per *Recensionem* Historiae de origine Valachorum in Dacia, quam benevolam *) (*respectu sui tem-*

---

*) Quam sit benevola ea Recensio, vide Animadversiones in eam. Auctorem Animadversionum taeduit reflectere ad id, quod in eadem Recensione instar Notae addidit D. Recensens illusurus Valachis: se mirari nemini in mentem venisse, originem nominis *Valachus* deducere a *vol*, quod *bovem* denotat. Mihi vero haec originatio novum argumentum suppeditat pro *Italica origine* Valachorum, quam *Italus* apud Graecos, a quibus id nominis habemus, significet *taurum*, *bovem* ab *tris animosus*. Sic, inquam, dicti sunt *Itali* propter ingentem fortitudinem et animositatem, qua pollent.

peramenti jam publice manifestati) vocat D. Recensens k. ante enim vix vel fando audiverat D. Recensens nomen Revisoris, nedum amicitia inter ipsos coaluisset. At, si quis eam Recensionem diligentiori oculo inspiciat, et ad plura signa ac Parentheses comice interserta attendat; inferendum potius existimabit. D. Recensentem, praeter nescio quem fastum et frivolam gloriolam, alienato animo a Revisore, et Valachorum natione fuisse, quam amico.

An praetensam amicitiam contraxit D. Recensens cum Revisore per *Responsum* ad *Animadversiones*, quod fuit primum colloquium, et scriptum a D. Recensente sua vita ad Revisorem datum? At hoc non tractabat de amicitia contrahenda, sed pure puteque *Refutationem* *Animadversionum* complectebatur; neque ad Revisorem uti *amicum*, sed uti suppositum *adversarium* submissum est. Sic enim orditur: „Qui tibi haec scribo, vir „ Reverendissime, idem sum, *in quem* tuae „ animadversiones Budae 1814 prodierunt.“

Certo nedum amicum, sed omnino incognitum fuisse Revisori D. Recensentem, ipsemet D. Recensens satis manifestat in praelaudato Responso, signanter num. 3. ait: „ Sub-

„ ri-

„ risi de tuo in Rascianos' animo equidem
 „ *sum Carniolus latini ritus.* “ Et num. 17.
 „ *Cum sim latini ritus,* vides quam riserim
 de tua suspicione. “ Imo nec nomine tenus no-
 tus fuit Revisori D Recensens, priusquam idem
 praelaudato Responso nomen suum subscrip-
 sisset.

Concludendum ergo venit, nullam unquam
 inter D. Recensentem Viennensem, et Revi-
 sorem Budensem intercessisse amicitiam.
 Cum vero *ex nihilo nihil fiat*; sequitur, non
 modo violatam non fuisse, sed nec potuisse
 violari amicitiam D. Recensentis. Quisque
 proinde perspicere potest, quam importune,
 inepte, praepostere, distorte, depravate, ini-
 que, injuste, ridicule D. Recensens k. pro se
 applicuerit haec sapientissima de amicitia Ci-
 ceronis verba ex Philippica. 2 IV. iisdemque
 auctorem Reflexionum diffamare amaverit: „
 „ *Homo et humanitatis expers, et vitae commu-*
 „ *nis ignarus!* quis enim unquam, qui *paulum*
 „ *modo bonorum consuetudinem* nosset, lite-
 „ *ras ad se ab amico* missas, in medium pro-
 „ *tulit, palamque recitavit.* Quid est aliud tol-
 „ *lere è vita societatem, tollere amicorum col-*
 „ *loquia absentium!* Quam multa joca solent
 „ *esse in epistolis, quae, pròlata si sint,*

„ inepta esse videantur; quam multa seria,
 „ nunquam tamen ullo modo divulganda.“
 Placet praeterea D. Recensenti k. auctorem
 Reflexionum eatenus appellitare infamem,
 barbarum etc. eundemque Herculeam clavâ ex-
 citandum esse ad respectum, decernit.

Quisque rerum aequus iudex censebit, *De-
 nunciationi* D. Recensentis k. omnino friabili
 basi innixae jure praefigi posse hunc titu-
 lum: *Parturient montes, nascetur ridiculus
 mus.* Uberius id ex sequentibus patescet.
 Ideoque

Videamus, an extra statum amicitiae,
 quam quidem nullam inter D. Recensentem,
 et Revisorem fuisse abunde comprobavimus,
 quidpiam peccaverit Revisor contra D. Recen-
 sentem relate ad praelaudatum *Responsum*
 sive *Refutationem*. Illud responsum, 1° mo fuit
 de re *erudita*, ideoque de re publica, ac
 omnino communicabili; 2do continebat *re-
 futationem* Animadversionum jam publici
 juris factarum; 3^{tio} missum fuit ad eum,
 qui certo reputabatur auctor Animadversio-
 num ac adversarius, ideoque *non inconside-
 rate* concinnatum; quin acrius subinde agit
 Revisorem tanquam auctorem Animadversio-
 num. Certo *epistola amica* dici non potest
 hoc.

hocce Responsum, sed pura putaque et quidem
 severa *refutatio* Animadversionum. Hinc au-
 sim asseverare illud Responsum D. Recensen-
 tis opus fuisse *publicum*, etsi uni, ob caus-
 sam mox declarandam, submissum. Proinde
 nihil obstitit, quominus Revisor illud respon-
 sum, haud incommunicabile, sineret ab ami-
 cis legi, ac etiam describi, idque eo a for-
 tiori, quod vel ipsa elegantia et amoenitas
 Latini styli maximopere illud commendabat:
 quo factum est, ut multi avide cuperent illud
 Responsum adipisci.

Mihi quidem rerum humanarum haud
 imperito, ac circumstantiarum hujus negotii
 apprime gnaro videtur: D. Recensentem con-
 scium ponderis Animadversionum, praeviso
 quod facile quispiam posset, sicut olim contra
 Recensionem Historiae de origine Valachorum
 in Dacia, ita etiam contra hoc responsum,
 sive Refutationem sua sensa aperire, statuis-
 se apud se, cautius prelo committere *Respon-*
sum ad Animadversiones, quam recensuerit
 praedictam Historiam, hinc in animum in-
 duxisse astu prius suo responso tentandum esse
 Revisorem, ut comperta nefors replica Re-
 visoris minus firma, audacius et acrius publi-
 ce aggredi valeat Animadversiones ita, ut
 prae-

praecclusa undequaue viâ ne hiscere sinantur impugnatores praelaudatae *Recensionis*, uno verbo, D. Recensentem victoriam quaesivisse, non veritatem. Sed *bos apud se pulverem movet*, et D. Recensens incidit in *foveam quam fecit*. Nam quidam, uti supra innui, D. Recensentis machinationem praeuenturus, edidit suas Reflexiones super Responso D. Recensentis, quin tamen eundem sufflaminae a renovanda disputatione retineret; imo ad id committendum provocavit, quo finis tandem eruditae quaestioni: de origine linguae Valachicae imponatur.

Illud proinde unice est peccatum Revisoris, quod machinatio D. Recensentis destinatum effectum indipisci nequiverit. Quod quidem si peccatum dicendum; omnes qui contra aggressorem strenue se tuentur, dicendi erunt peccatores, et uti D. Recensenti k. nominare placet, *barbari, infames, furibus consimiles, humanitatis expertes, vitae communis ignari, bonorum consuetudinem haud noscentes, societatis è vitâ, et amicorum colloquiorum sublatores etc. quive Herculeae clavâ excitandi sint ad respectum.*

Dubito etiam, an non sit D. Recensens k. ex eo genere hominum, qui omnium actio-

nes

nes in crisin vocare amant, se vero a quopiam censurari, tanquam sacrilegium reputant. Qui hujusmodi sunt indolis facile excandescunt, et sui censorem implacabili odio persequuntur, imo parati sunt ad aggrediendum universam innocentem familiam et gentem sui censoris: Tanta dominatur in similibus homuncionibus animi impotentia!

Hujusmodi morbi, mea opinione, vix alia promptior foret medela, quam ut eidem obnoxius, priusquam occalescat, frequentioribus censuris exerceatur: ut exuta nativa ferocia, barbaris propria, certo tam conspicuo loco, qualis est *Vindobona*, unde omnes nationes ditionum Austriaci Imperii anhelant haurire civilitatem, urbanitatem, comitatem, humanitatem, liberalitatem, honestatem, omnino indigna, asuescat patientiae, aequanimitati, fortitudini: quo utilior, vir eruditus, evadat Societati, sibi que veram gloriam conciliet.

Dum olim versarer in *Carniolia*, casu vidi duas anus in publica platea rixantes, quarum unam ajebant esse prosapia *Carniolam*, alteram *Germanam*: quod vel inde facile dignoscebatur, quia haec plura vocabula Germanica intermiscebat in sermone, quam illa. Cumque anus *Germana* perbelle nosset

jus suum exponere; ita demum ratione constrinxit *Carniolam* animum, ut haec quid ultra respondeat haud inveniret: Sic *Carniola* anus prae irâ, qua ebulliebat, in immania convitia, imprecationes, blasphemias prorumpente, omnes spectatores disrumpebantur risu, ipsa quoque *Germana* anus ridens inde discessit. Ego vero indolui tantae impotentiae animi, indeque subsecutae confusio*n*i *Carniolae* anūs. Opportunius profecto *Carniola* anus honori suo consulisset, si conticuisset, aut etiam se devictam candide confessa fuisset, quam talia *impotenter* evomitando. Sed denique fuit anus, non vir, et quidem eruditi nominis quem forte multi antehac cordatum virum esse credebant. Anni in similibus parcendum: quo enim bestiola quaequam minus pollet viribus, eo acriore iracundia exardescit.

Suspicio item D. Recensentem, speciali quoque jure se gaudere sibi imaginari. Sic enim praelaudatum Responsum ad Animadversiones exorditur: „ Qui tibi haec scribo, vir „ reverendissime, idem sum, in quem tuae „ Animadversiones Budae 1814 prodierunt, „ cum abessem Parisiis et Oxonii.“ Quibus verbis reprehendere videtur D. Recensens Auctorem Animadversionum, quod dum ipsemet

met *Viennâ abesset Parisiis et Oxonii*, praesumserit contra D. Recensentem Animadversiones divulgare; quam enim aliam ob causam sui absentiam *Parisiis et Oxonii* hic loci commemoraret? Quod si verum est; haud mirum videri debet D. Recensentem tantopere apprehendisse, suum Responsum ad Animadversiones, ut de re pure pntequae erudita tractans, citra specialem ipsiusmet indulgentiam aliis contra imaginarium suum jus communicatum exstitisse.

Demus Revisorem unum esse ex Ductoribus suae nationis, prouti definit D. Resensens k. Demus eundem amicum fuisse D. Recensenti, ac peccasse contra amicitiam D. Recensentis; annon etiam — *quandoque bonus dormitat Homerus?* Homines sumus, limitato intellectu praediti: *Decipimur specie recti*; quisque proinde peccare potest. Culpa tamen hujusmodi peccantis nunquam est similis peccato originali, quae in universam nationem aut in universum ordinem peccantis transfundatur, eumque reum faciat. Minutum ergo se praebuit D. Recensens k. dum sui symptoma animi secutus, vocabulo *popa*, alludens ad veterum Romanorum *popam* (unde *popina*, *popinor*) universum clerum cunctarum gentium
Sla-

Slavicarum Graeci Ritûs (*Pereant amici, dum una inimici intereant*) ludibrio habere adnitus est *pulcinellam* imitatus, quae dum vidisset unum hominem ebrium, censuit omnes vineas extirpandas. Sed, *nausfragium passus etiam stercora prensat spe eluctandi*.

Popa derivarunt Slavicae gentes Graeci Ritus a Graeca dictione *Papa*, quod denotat *Patrem*, mutata primae syllabae vocali *a* in *o*; atque hoc dulci ac venerabili nomine compellant in proprio sermone *Presbyterum*. Quod quidem Valachi in sua lingua neutiquam faciunt, sed omnem *Presbyterum* una et *Monachum*, dum alloquuntur, vocant *Parente*, quod similiter *Patrem* significat. Ceterum *Presbyter* apud Valachos vocatur *Preotu*, qui apud Italos *Prete* audit, nisi quis praeter proprietatem Valachicae linguae imitari velit *Rascianos* in sermone; nunquam tamen id faciunt, dum *Presbyterum* alloquuntur, neque in libris. Hinc vel in ipsis ex Russico versis libris nunquam est videre *Popa*, sed ejus loco *Preotu*.

Sed et Hungari suum *Pap* olim scribebant *Pop*; imo et hodie *a* sono proxime accedente ad *o* proferunt. *Popa* apud Slavicas gentes Graeci Ritûs, sermone suo, uti supra in-

innui, honorifica dictio est; at Latino sermone suos Presbyteros ac Parochos nominari *popas*, jure non ferunt.

Dum vero D. Recensens k. in illo Disticho latino suae Recensionis inserto *Popam*, quo nomine uti supra docui, apud Slavicas gentes Graeci Ritus venit Presbyter, sacris ordinibus initiatus, comparat cum furibus, non modo Vlachs Croatiae, ac universum sacrum ordinem nationum Slavicarum Graeci Ritus, impotentia animi usus, nefande laesit, verum id etiam effecit, ut quos ante sui admiratores habebat, jam condolescant. Hic loci D. Recensens k. aut sequi, aut superare, voluit Dominum Schwartzner, qui in sua Regni Hungariae Statistica admirandos viros Joannem Hunyadium, ejusque filium Mathiam Corvinum Hungariae Regem cum Hora et Kloska comparabat, dum ait: Magnus Joannes Hunyadius ejusque adhuc major filius Mathias Corvinus origine fuerunt Valachi, sed etiam crudelis Wlad Dracula fuit Valachus, et Hora ac Kloska fuere conterranei. Ego certo non sum infenso animo erga D. Recensentem, sed eum, potius amo, quod ansam suis contradictionibus subministrare solitus esset aliis veritatem indagandi, idcirco vehementer doleo, eundem

dem tantopere exorbitasse, notamque suo nomini multo labore diluendum inuisisse.

Porro, dum D. Reeensens k. Schwartznerianae adumbrationi nationalis characteris Valachorum applaudit, (quo facto obligavit amicum, ut is quoque nactus occasionem utatur auctoritate D. Recensentis k. contra Valachos) manifestat se vel ipso D. Schwartzner minus nosse res Valachorum. Quis vero ferat D. Resensentem k. controvertentem (uti videtur: quod unus Valachus (nam Valachos protestatos fuisse, D. Recensentis k. commentum est) contra Dominum Schwartzner ratione praedictae adumbrationis *Hungarico idiomate* scripserit? An linguâ Hungarica non potest satis eleganter et copiose scribi? Vel Domini Schwartzner in Universitate Hungarica Professoris Germanicum opus non licuit Hungarico idiomate refelli? Vel Valacho J. Regni Hungariae civi fas non est Hungarice scribere?

Occurrit *Recensio* illius opusculi Hungarici, quo Domino Schwartzner respectu supra memoratae adumbrationis nationalis Characteris Valachorum responsum est, Literariis Ephemeridibus Viennensibus Nro. 3 Januar. 1816. divulgata. Titulus hujus opusculi Hungarici est: 'Eszrevételek Tekéntetes Schwartzner Márton Ur'

Ur' Magyar Ország Statistikájában az Oláhok-
rol tett Jegyzésekre, Pestini anno 1812 editi.
Auctor hujus opusculi fuit juvenis Valachus,
Thomas Kosztin, Nobilis de Gaura. Qui quidem
etsi parvae staturae, tamen repraesentatur D.
Recensenti non solum instar Gigantis, sed
omnino instar universae nationis Valachicae,
dum ait: contra quam (*supra dictam adum-
brationem*) *Valachi* plane hungarico idioma-
te protestati sunt; vel certo uti talem reprae-
sentare voluit D. Recensens k. ad concilian-
dam nescio quam inanem gloriam Domino
Schwartner, vel vero diminuendam ejusdem
confusionem, cui per illud opusculum fors
obnoxius redditus est; ob eamque rem *soli-
dam refutationem* ab uno juvene Valacho
adversum Dominum Schwartner elucubratar
nomine *protestationis Valachorum*, i. e. uni-
versae nationis Valachorum insignire haud in-
decoram existimavit D. Recensens.

— — — *Male verum examinat omnis
Corruptus iudex.*

Hoc, inquam, opusculum recensum fuit
Viennae ita quidem jejune et exiliter, ut nec
lector evasurus sit eruditior per hanc Recensio-
nem, et D. Schwartner quoque in eodem, in quem
eum redegit praelaudatus juvenis Valachus, statu

per-

permanens sit, ni ipse D, Schwartzner quid-
 piam sua virtute moliri in animum inducat. Nihil
 enim continet haec Recensio, quam id quod
 quisque puer balbutire valeret, nude videlicet
 hanc sententiam, cortice leviolem: *Notas*
 (*Eszrevételek*) magis esse negantes et inve-
 hentes, quam refutantes. Comice addit de
 suo D. Recensens illud: *Si fecisti nega*. Hu-
 jusmodi Recensionem ne cariosa quidem
 nuce emerim. *Dic enim aliquid silentio me-
 lius, aut tace*. Sed D: Recensens contentus
 si elegantia Germanici styli, et Comicis ex-
 pressionibus lectorem inescare valeat, parum
 de veritate sive inveniendâ, sive aperiendâ
 sollicitus esse solet ita, ut magistrum potius
 linguae Germanicae agere, quam Recensentis
 munere fungi videatur. Praeplacet certo eidem,
 aliorum cantilenam recinere, et in superficie
 rerum saltitare, ac lusitare, quam interna vi-
 scera et medullam rimari. Dum hoc perten-
 tat, infeliciter cedit: Memoria vasta absque
 proportionato iudicio saepe infesta est. Sva-
 deo D. Recensenti, ut novam recudat Recen-
 sionem praelaudati opusculi Hungarici, ac sen-
 sa Domini Schwartzner ludicra omnia, prouti
 et argumenta juvenis Valachi auctoris ad api-
 cem candide recenseat, tum suam opinionem

firma ratione suffultam expromat. Meminisse enim oportet querimoniae auctoris Historiae de origine Valachorum in Dacia Praefationi ejusdem Historiae insertae. Ad cordatam vero Recensionem super hoc edendam, opus foret integrae fidei ac diligenti Recensenti nosse, quot diebus D. Schwartner in Banatu moratus sit, (alios enim Valachos non novit) et quamdiu illis diebus aegrotaverit, apud Valachum quidem, qui omnem humanitatem, comitatem, benevolentiam liberaliter erga ipsummet exercuit, nosse item à cujus furfuris homine hauserit ea in Banatu, quae ipse Pesthini suo genio indulgens locupletavit contra Valachos.

In hac eadem Recensione praelaudati opusculi Hungarici D. Recensens more suo ludens et illudens inter prodigia refert, quod Valachi quoque legere incipiant. Mihi vero id stupendum phaenomenon videtur, quod ii qui nunc (asserente D. Recensente) incipiunt legere, viros immensa ac inveterata eruditione gloriantes, utpote Dominum Schwartner, et D. Recensentem k. syllabizare doceant. Vide *Eszrevételek*, et saepe memoratas *Animadversiones*, ac *Reflexiones*.

Tandem minatur D. Recensens k. auctori *Reflexionum Herculeam clavam*. Sed hujusmo-

modi minae parum aut nihil angunt auctorem Reflexionum in loco nobili ac tuto constitutum. Ego vero olim, dum per *Carnioliam* transirem, omnino reformidabam clavam Herculeam, maxime postea quam tres in patibulo vidissem Hercules recens suspensos.

D. Recensens k. postquam defatigatus fuisset calumniando adversus auctorem Reflexionum; ad rem eruditam, nondum tamen deposita irâ, descendit. Arguit auctorem Reflexionum non intelligere proprietatem articulorum Italicae linguae, tametsi ita perspicue et solide disseruit auctor Reflexionum num. 11. pag. 26. de proprietatibus articuli definiti apud Italos, ut D. Recensens k. videatur turbato prae ira oculo distorte legisse quae continentur praesignata pag. ideoque minime intellexisse, vel ideo solum loqui ne tacere videatur. Lege cit. pag.

Ferocius invehitur ratione postpositionis articulorum apud Albanos. Res sic habet. Postulaverat auctor Reflexionum num. 11. pag. 25. ut D. Recensens curet per Bulgarum et Albanum in Bulgarorum et Albanorum idioma converti textum Evangelii Graecum articulo *definito* gaudentem, qui ibidem Graece recitatus est. Si D. Recensens k. sum-

sisset sibi fatigium id praestandi ope Bulgarorum et Albanorum, ex quorum oralibus relationibus certiore se factum esse de usu postponendi articulos definitos apud Bulgaros et Albanos, ait; et multiloquio hac in re pepercisset, et nos certos reddidisset, quid sentiendum sit tam de existentia articulorum *veri nominis* definitorum, quam de usu postponendi eos substantivis apud Bulgaros et Albanos, a quibus morem postponendi substantivis articulos definitos accepisse Valachos, definiit D. Recensens. Sed D. Recensens k. ceteroquin brevitatis studiosus, maluit multis aliis mentem Lectoris occupare, quam brevi illa viâ rem conficere, et veritatem fateri; medullam enim rei, uti supra notavi, non libenter attingit. Quod vero insigni amarulentia addit D. Recensens k. Anglum *Leake*, seque mendacii taxatum esse ab auctore Reflexionum, purum putumque commentum est. Nam auctor Reflexionum cit. num. 11. nihil hac de re aliud dixit, quam quod *peregrinantes saepenumero immaniter fallantur, et fallant*. Siquis fallatur, (quod humanum est) et ex hac erronea opinione alios imprudens fallat; an id *mentiri* est? Nonne vel lippis ac tonso-ribus notum est, aliud esse *mentiri* aliud *fal-*
sum

sum dicere? Imo si plane mentitus fuisset *Leake* (quod auctor *Reflexionum* nec directe, nec indirecte usquam dixit); tamen si D. Recensens deceptus ejusmodi mendacio, id retulisset; mentitum fuisse D. Recensentem, minime sequitur. Hoc tamen non obstante D. Recensens abreptus irâ Herculeam clavam intentat, ac barbarum vocat auctorem *Reflexionum*: *Dixit cacabus olæ*. Ceterum alias notatum est, D. Recensentem consuevisse videre quae non sunt. Plura de genio ac modo scribendi etc. D. Recensentis k. hic dici possent, sed quia non undequaque ad rem praesentem pertinent, silentio praeterimus.

Quoniam in controversia de postpositione articulorum definitorum substitimus, ac D. Recensens familiarem sibi brevitatem, qua finis huic controversiae impositus fuisset, hac vice amplecti renuit; nec speramus D. Recensentem k. postulato *Reflexionum* num. 11, pag. 25. quod supra retulimus, satisfacturum, aliam ineamus viam ad terminandam hanc quoque, quoad suum principale, controversiam. Demus igitur, Albanos gaudere *veri nominis* articulis definitis, eosque postponere substantivis, uti Valachi solent: quis inde rerum humanarum gnarus credat, infinitam multitudinem

nem Valachorum, quorum maxima pars nullum unquam coluit commercium cum Albanis, à pusilla respective gente Albanorum induisse morem postponendi articulos definitos substantivis?

Quod ad Bulgaros attinet, similiter demus, eosdem suum pronomen demonstrativum *ta* pro *veri nominis* articulo definito usurpare; an Valachos idcirco à Bulgaris edoctos fuisse articulos definitos postponere substantivis, dicemus, ubi dubitari non potest, Bulgaros, prouti omnes aliae gentes Slavicae hodiedum destituuntur articulo *definito*, sic, inquam, Bulgaros olim eodem omnino caruisse? Res mihi respectu Bulgarorum sic accidisse videtur. Postquam ingens multitudo Valachorum Bulgaris immixta Bulgaricam linguam condidicisset; Valachi asueti articulis definitis, carente Bulgarica lingua articulis definitis, inceperunt pronomen demonstrativum Bulgarorum *ta* pro suis articulis definitis in sermone Bulgarico usurpare. Ab iis Bulgari quoque sensim didicerunt, suum pronomen demonstrativum *ta* more Valachorum Bulgarice loquentium creberrime repetere in sermone: quod quidem aliis Slavicae originis gentibus quam maxime absonum videtur, ac tanquam striblignem haud injuriâ aspernantur. Jam

Jam stante hac origine pronomini demonstrativi *ta* in articulum definitum transformati, de quo vix dubitari potest, cum nulla alia gens Slavica in usu habeat articulum *definitum*, ac ipsa frequens repetitio pronomini demonstrativi *ta* admodum defoedet indolem Bulgaricae linguae; quis recti judicii dicat, Valachos à Bulgaris accepisse suos articulos definitos postponere substantivis?

Illi Valachi, Bulgaris immixti, successu temporis oblivioni tradiderunt maternam linguam (quod quidem aliis quoque multis Valachis, tot vicissitudinibus olim agitatis, diversis in regionibus contigit), ac jam sub nomine Bulgarorum, quorum linguam loquuntur, veniunt. Certo olim ingentem multitudinem Valachorum usque ad suburbia Constantinopolis natale solum habuisse, testatum reliquerunt, scriptores Byzantini. Vidē ap. Stritterum in *Vlachicis* cap. 22. §. 358. Hodie quoque percopiosi sunt Valachi etiam ultra Hadriano-polim usque Constantinopolim, amissa nativa linguâ sub nomine Bulgarorum venientes. Nihilominus tamen iidem tam ex vestitu, quam etiam physonomiâ Romana facile discerni possunt a Bulgaris Slavicae originis.

Quo Lector intelligere valeat id quod D. Recensens k. more suo leviter attingit illudens: Ciceronem, Caesarem etc ad Quirites aut Vachice debuisse dicere suas Orationes, aut secus dicentes intellectos non fuisse, breviter exponam statum quaestionis. Auctor Historiae de origine Valachorum in Dacia dixerat, dupli-

plicem olim fuisse linguam Latinam, unam vulgarem, quae cum lacte hauriebatur à nutrice, alteram literatorum, quae ope Grammaticae condisciebatur. D. Recensens in Recensione praedictae Historiae id pernegavit, asserens, unicam olim fuisse Latinam linguam, idque probavit exemplo Graecae linguae, quae una fuit olim doctis et indoctis communis. Auctor Animadversionum respondit, idem accidisse olim Graecis, quod Latinis; hoc est. Graecos quoque duplici lingua gavisos fuisse, ac Latinos ad exemplum Graecorum instituisse aliam linguam pro literatis. Vide *Animadvers.* num. 6. et 7. D. Recensens ultra progressus haec protulit in suo *Responso* ad Animadversiones: *Nec cuiquam veterum unquam venit in mentem, linguam sibi formare pro libris diversam a populari, est haec propria hodiernorum ineptia.* Ad quod sic respondetur in Reflexionibus num. 7. „ Certo D. Recensens, si attente consideret linguam Slovenicam, quae est in libris ecclesiasticis; facile pervidebit, haud propriam hodiernorum esse ineptiam, linguam formare pro libris diversam a populari. Vide supra num. 3“. Sed D. Recensens semper pronior est ad quaeritanda effugia, et utendum nugis, quam ad rem medullitus examinandam, aut contra praconceptam opinionem candidè veritatem confitendam.
